Lärarens sida: Bas, text 6, Vikingaskeppet

Faktatextsamtal i grupp · åk 4–9

Vikingaskeppet hade en köl, plankor som överlappade, ett segel och åror med en styråra, och tillsammans gjorde delarna att skeppet klarade långa resor. Texten är en beskrivning, och modellen är Tankekartan, blad 1. I vecka 1 tänker du högt i avsnitt 1.

Läspasset: de fyra avsnitten	
Textens fråga	Hur var ett vikingaskepp byggt, och varför klarade det långa resor över havet?
Ord före läsningen	köl (stocken längst ner, ingen kyl) · styrbord (höger sida, inget köksbord) · årsring (en ring i träet per år)
Tänk högt	*”Kölen. Låter som kyl, men det är något annat. Jag läser vidare: en lång stock av ek längst ner. Som en ryggrad? Jag tittar på bilden vid siffran 1. Vem eller vad? Kölen. Det viktigaste? Den är ryggraden, och allt byggs fast på den. Det om yxan är spännande, men det är en detalj.”*
1 Kölen	Red ut: *”smidig”* (böjer sig utan att gå sönder) · *”Den”* i andra stycket: kölen Lyssna efter: längst ner · stock av ek · allt byggs på den Lockar: yxan, det viktigaste verktyget. *”Var låg kölen, och vad var den gjord av?”* Bilden: Kölen längst ner i Skeppets delar, vid siffran 1
2 Plankorna	Red ut: *”överlappade”* (låg en bit över varandra) · *”bord”* (plankorna i skeppets sida) Lyssna efter: plankor som överlappar · nitar och spant · lätt och starkt Lockar: ull med tjära. *”Vad gjorde skeppet både lätt och starkt?”* Sambandet: *”Från kölen och uppåt”*: sidorna byggs på kölen Bilden: Plankorna och spanten i Skeppets delar, vid siffran 2
3 Seglet	Red ut: *”tänja sig”* (töjas ut lite) · *”det gjorde roddarna”*: roddarna tröttnade Lyssna efter: stort fyrkantigt segel · långt över öppet hav Lockar: lin eller ull. *”Varför behövdes seglet på långa resor?”* Sambandet: *”Högt över plankorna”*: seglet sitter ovanför sidorna Bilden: Masten och seglet i Skeppets delar, vid siffran 3
4 Årorna och styråran	Red ut: *”Kvar blir”*: de delar som är kvar · *”framåt”* (åt det håll skeppet åker) Lyssna efter: åror när vinden saknas · styråran på höger sida · styrbord Lockar: ordet används än i dag. *”Varför heter höger sida styrbord?”* Sambandet: *”Kvar blir”*: de sista delarna av skeppet Bilden: Styråran längst bak till höger, i Skeppet uppifrån
Om någon frågar	Hur stort var seglet? Kopians linsegel är 112 kvadratmeter. Vad gick åt till kopian? 14 ekar bara till plankorna, 8 000 järnnitar och 600 liter tjära. Säger inte SO-rummet att det längsta är 28 meter? Jo, men museet i Roskilde skriver upp mot 37,4 meter. Varför troligen 78 roddare? Avståndet mellan spanten ger plats för 39 par åror.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/faktatextsamtal-i-grupp

Modellpasset: Tankekartan för Vikingaskeppet	
Fördjupningen	Red ut: *”årsring”* (en ring i träet för varje år) · *”kopia”* (ett nytt skepp byggt likadant) Lyssna efter: årsringarna visar Dublin · kopian seglade dit · hur skeppet klarade havet Lockar: kopians namn, Havhingsten. *”Hur vet forskarna var skeppet byggdes?”* Sambandet: *”Också själva träet berättar”*: träet i skeppets delar
Modellen	Ta fram Tankekartan, blad 1. I vecka 1 lägger du den första post-it-lappen och skriver det första ordet. Gruppen lägger fördjupningens lapp på En lapp till och kallar platsen Hur vi vet det. Lappen gäller hela skeppet: den säger hur forskarna vet var det byggdes och hur det seglade.
Orden	längst ner (kölen) · från kölen och uppåt (plankorna) · högt över plankorna (seglet) · kvar blir (årorna och styråran)
Svaret	Lyssna efter: köl och plankor, lätt och starkt · seglet tog det över havet · åror när vinden saknades Så kan det låta: *”Skeppet hade plankor som överlappade och en lång köl av ek, så det blev lätt och starkt. Seglet tog det över havet. Årorna hjälpte när vinden saknades, och styråran styrde.”*
Rutan	Visste du att: intressant, för svaret håller utan det längsta skeppet.
Samtala	Varför jämför författaren kölen med en ryggrad och spanten med revben? Varför berättar texten om kopian? Ett svar: kroppen går att se framför sig, och kopian visar hur vi vet att skeppet klarade havet.

© Niclas Fohlin. Ur Faktatextsamtal i grupp, https://niclasfohlin.se/stodundervisning/faktatextsamtal-i-grupp.